

Pavla Štrukelj

NEEVROPSKE ZBIRKE V MUZEJU GORIČANE

Slovenski etnografski muzej v Ljubljani je odprl leta 1964 posebni oddelek Muzeja neevropskih kultur v dvorcu Goričane pri Medvodah. Ta muzej hrani vrsto zgodovinskih etnoloških zbirk z vseh celin, kakor tudi zbirke, ki kažejo kulture današnjih ljudstev iz drugih dežel po svetu. Zbiralci teh muzejskih zbirk so številni in različni. Med njimi so znani evropski raziskovalci, svetovni popotniki, misijonarji, pomorščaki in končno razni zasebni zbiratelji tujih umetnin. Kar zadeva narodnost zbiralcev, je zanimivo to, da je med njimi mnogo Slovencev.

Izvor prvih neevropskih zbirk v muzeju Goričane, ki so danes že tako obsežne in številne, sega v 19. stoletje. Poudariti moramo, da je tedanji Kranjsko deželni muzej v Ljubljani pridobil med prvim muzejskim gradivom prav etnološke predmete z drugih celin. O teh predmetih so ohranjeni sezname in njihov opis v Dežmanovem vodniku, v katerem so bile predstavljene razstavljene zbirke.

V prvo in najstarejšo zbirko z druge celine, ki jo štejemo za zametek današnjega muzeja v Goričanah, sodijo izvorni etnološki predmeti severnoameriških Indijancev Očipve in Otava z območja Gornjega in Michiganskega jezera. V prvi polovici 19. stoletja so poslali ta etnološki material slovenski misijonarji Friderik Baraga, Franc Pirc in Ivan Čebul. V tej zbirki so najštevilnejši Baragovi predmeti, ki so prišli v Ljubljano leta 1836. Ilirski list¹ je objavil leta 1837 seznam Baragovih in Pirčevih darovanih predmetov. Omenjeni list pa ni objavil samo indijanskih predmetov, temveč je prinašal sezname vseh muzejskih zbirk iz prve polovice 19. stoletja, ko je muzej šele nastajal. Tako je Kranjsko deželni muzej objavil v Ilirskem listu vsak mesec prispele darovane predmete. Ti zapisi vsebujejo precej natančne podatke o gradivu. Prvi muzejski popis razstavljenih indijanskih predmetov, kakor je bilo že omenjeno, je vseboval Dežmanov vodnik leta

1888². V tej knjižici so omenjeni vsi trije misijonarji (Friderik Baraga, Franc Pirc in Ivan Čebul), ki so poslali indijanske predmete.

V študiji³, ki temeljito obravnava in analizira zbirko Indijancev Očipve in Otava, so zajeti naslednji predmeti: lovske priprave in orodje, prometna sredstva, material za šotor, oblačila in obuvala, torbe, tobačne mirovne pipe, otroška zibelka, obrtni izdelki iz lubja ameriške breze, pleteni izdelki, leseni predmeti in glasbilo.

Zaradi pomembnosti zbirke so bile opravljene naslednje raziskave in prireditve:

- 1/ Razprava: Etnološka zbirka severnoameriških Indijancev Ojibwa iz 19. stoletja v SEM (Zbiralci Friderik Baraga, Franc Pirc, Ivan Čebul).
- 2/ Objavljeno predavanje: Applied Art of the Ojibwa Indians (1830-1880) v knjigi: The Visual Arts (World Anthropology, The Hague, 1979).
- 3/ Občasna razstava v muzeju Goričane.

O obravnavani indijanski zbirki velja omeniti in poudariti, da vsebuje dragoceno zgodovinsko gradivo določene skupine severnoameriških Indijancev iz preteklega stoletja. Druga pomembnost je, da so bili zbiralci in raziskovalci Slovenci, ki so mnogo prispevali na jezikovnem in etnološkem področju.

Najstarejša afriška etnološka zbirka v muzeju izvira iz sredine 19. stoletja. Slovenski misijonar Ignacij Knoblehar jo je poslal v Ljubljano leta 1850 in jo daroval muzeju. Leta 1847 je Knoblehar odpotoval najprej v Sirijo, Palestino, Aleksandrijo in v Kairo, od tam je odpotoval v Kartum. Iz tega mesta je odšel na jug s trgovsko ladjo, ki je plula po Belem Nilu prav do ozemlja svobodnih črnkih plemen. Misijonsko delo je osnoval med črnskimi skupinami, imenovanimi Bari, Čir in Šuli. Tem skupinam tudi pripadajo darovani muzejski predmeti.

Leta 1851 je Laibacher Zeitung⁴ objavila seznam vseh Knobleharjevih predmetov. To je prvo in poglavitno poročilo o tej najstarejši muzejski afriški zbirki. Vse druge objave o Knobleharju in njegovem delu zbrane predmete le omenjajo. Ko pa je bila leta 1967 opravljena načrtna raziskava o predmetih iz vzhodnega Sudana, je prav ta prvi zapis o zbirki pripomogel pravilneje ovrednotiti prineseno gradivo.

Predmeti so razvrščeni po skupinah. Na začetku omenja Knoblehar, da je leta 1849-1850 plul po reki Nil do gore Logvek, ki jo domačini imenujejo Džebel Redžaf. V skupini B - so predmeti z naslovom: orožje plemen Bari in Čir, ki vsebujejo kopja, sulice, puščice z loki in drugo. Skupino C - sestavljajo orodja in priprave črncev Bari, predvsem njihovih kovačev. V skupini D - so našteta glasbila pripadnikov plemena Bari, v skupini E - pa so predmeti za pokrivanje in krašenje telesa. V skupino F - sodijo predmeti živalskega, rastlinskega in mineralnega izvora (živalske kože, sadeži, barva za poslikavanje telesa in razne rude). V popisu ima vsak predmet najosnovnejšo dokumentacijo in navedene razsežnosti po dunajski meri.

V študiji, v kateri so natančno upoštevani vsi kasnejši zapisi o tej zbirki, je bilo ugotovljeno, da afriška zbirka plemen Bari in Čir obsega vse predmete, kakor so bili vpisani v prvi inventarni knjigi Narodnega muzeja leta 1895; manjka samo en predmet. Število predmetov se ne ujema s seznamom v Laibacher Zeitung, ker manjkajo na primer živalske kože, školjke in drugo. Zbirki pa so dodani predmeti, ki jih je prinesel konzul Laurin.

Preučeni predmeti, ki sestavljajo najstarejšo afriško zbirko v muzeju, so izvirni, načrtno zbrani in pomembni za preučevanje kultur nilotskih prebivalcev.

Kakor bi bilo potrebno, da dopolnjujemo zbirko Indijancev Očipve in Otava, bi morali enako dopolnjevati tudi afriško zbirko vzhodnosudanskih plemen. Tako bi lahko v obeh primerih prikazali dosežke kultur za daljše časovno obdobje.

Dosedanje zgodovinsko muzejsko gradivo plemen Bari, Čir in Šuli je bilo že preučeno. O njem pričajo:

- 1/ objavljeno delo: Afriška zbirka vzhodnosudanskih plemen Bari in Čir v SEM (Zbiralec Ignacij Knoblehar)^{4a}.
- 2/ razstavni katalog: Kultura črnskih plemen ob Belem Nilu v 19. stoletju in
- 3/ razstava v muzeju Goričane leta 1968.

Druge neevropske zbirke, ki jih hrani naš muzej, smo razdelili po celinah. Še preden pa jih bomo predstavili, moramo omeniti prvo splošno poročilo o teh zbirkah v Etnografskem muzeju, ki ga je objavil Boris Orel v SE leta 1954⁵. Čeprav je pisec upošteval nekoliko pomanjkljive in še nepreučene podatke v inventarnih knjigah, je njegov prispevek pomemben, saj je tako načel vprašanje preučevanja muzejskih neevropskih zbirk in opozoril na njihovo navzočnost v muzeju.

Drugi pregled muzejskih neevropskih zbirk v muzeju Goričane, zbranih do leta 1975, je bil prikazan na simpoziju Orientalistika in neuvrščeni svet⁶.

AFRIKA

Zbirke z afriške celine so razen že opisane Knobleharjeve iz vzhodnega Sudana še naslednje:

Egipt in druge severnoafriške dežele

Druga najstarejša muzejska afriška zbirka je arheološka in etnološka iz starega Egipta. V tej zbirki prevladuje drobna fajančna plastika, ki so jo našli v faraonskih grobnicah. Krsta z mumificiranim truplom in koptske tkanine so prav tako vpisane v inventarnih knjigah našega muzeja, vendar

jih hrani Narodni muzej. Tako je le del staroegiptovske zbirke v našem muzeju. Vsekakor bo potrebno urediti, da bo zbirka skupaj.

Viri, ki govorijo, kako so prišli ti predmeti v nekdanji Kranjsko deželni muzej in kdo so bili zbiralci, so zelo zanimivi. Ohranile so se nekatere listine in objave v tedanjih časnikih. Pomembni so tudi vpisi v prvi inventarni knjigi tedanjega muzeja in potem prepisi v knjigah Etnografskega muzeja. Vse to dokumentarno gradivo smo šele začeli pregledovati in preučevati. Pregledane so bile tiste arhivske listine in objave, ki zadevajo predmete, vpisane v inventarnih knjigah našega muzeja.

Tak primer so prineseni predmeti konzula Laurina in drugih zbiralcev iz Egipta. Iz leta 1843⁷ je ohranjen uradni spis in seznam predmetov, ki jih je Laurin poslal in dal muzeju v Ljubljani. V tem spisku so našteti tudi predmeti, ki so del zbirke črnskih plemen ob Zgornjem Nilu.⁸

Leta 1844 je Ilirski list⁹ objavil seznam Laurinovih predmetov s krajšim opisom in razlago v nemškem jeziku. Predmeti predstavljajo:

- 1/ Popolno opremo šejka Gundaru, poglavarja Nabu črncev, ki ga je pred nedavnim ujel Ahmed Paša in ga razorožil. K tej opremi sodi sulica, ki ima držaj ovit s kovinskim trakom in kačjo kožo, lok, z usnjem prevlečen tulec, v njem pa je deset puščic, ki imajo železne konice prevlečene z rastlinskih strupom. Očesno bodalo ima obliko vilic, s katerimi lahko poškoduje sovražniku obe očesi, pod njimi je oblikovano rezilo sekire. Kratek in težak kij je iz hrastovega lesa, majhen, okrogel ščit pa ima velikost človeške glave. Stolček iz trdega lesa je narejen iz enega kosa in namenjen za poglavarja, kakor tudi čepica iz črnih nojevih peres.
- 2/ Orožje poglavarjevega služabnika obsega sulico, navadno očesno bodalo, kij iz trdega lesa in večji podolgovati ščit iz bivolje kože.
- 3/ Drugi predmeti so še: dve obročka iz slonovine za roko, dva obročka za noge in obroček za vrat; nakit je bil narejen za črnsko ženo. Trdo

stisnjena kepa, opiju podobna, pa je morda neko zelišče ali neka vrsta tobakovih listov, ki so jih uporabljali za kajenje. Med predmeti je tudi lesena žlica, ki je ročno izdelana.

Naštete predmete je pripeljal baron Herbert z vojno ladjo "Marianna" iz Aleksandrije v Trst. - Na koncu poročila o pošiljki se pisec zahvaljuje Laurinu in pripomni, da si bodo obiskovalci muzeja lahko ogledali poleg že razstavljene Baragove in Pirčeve indijanske zbirke tudi te afriške predmete.

Leta 1847¹⁰ je Ilirski list prinesel poročilo in članek o mumiji, ki jo je muzej prejel leta 1846.

Mumija Sah'sah'ta, ki je vpisana tudi v inventarni knjigi našega muzeja, ima naslednje podatke. Krsto z mumijo je poslal generalni konzul Laurin iz Egipta, zraven je dal tudi enega krokodila.

O egiptovski mumiji so bili objavljeni naslednji podatki. Egiptovska mumija v krsti je dobro ohranjena; do tedaj krsta še ni bila odprta, poslikana je s hieroglifi, na pokrovu ima rezljano podobo, narejena pa je iz sikomorovega lesa. Dalje so napisane mere krste in njena vsebina. Med drugimi predmeti je omenjen sveti skarabej z razprostrtimi krili (*Scarabaeus sacer*. L.) na prsih umrlega. Kakor je povedal darovalec, so to mumijo našli v bližini kipa Memnona v Tebah; umrli je bil eden izmed duhovnikov, častilcev Amona Rha.

V naslednji številki Ilirskega lista (1847) je bil še en članek o egiptovski mumiji. Ta vsebuje predvsem razlago, kako poteka balzamiranje in katere božanske figurice so položene v krsto ter njihov pomen. V članku so tudi podatki o stroških balzamiranja in pojasnilo, da si krsto iz sikomorovega lesa lahko privoščijo le premožni ljudje. Na koncu pisec članka pove še nekaj o zgodovini balzamiranja v tej deželi.

Oba članka v Ilirskem listu sta bila nedvomno zelo zanimiva za tisti čas, posebno še zato, ker je muzej dobil tako pomemben predmet.

Manjša zbirka egiptovske drobne plastike, ki je bila dobljena v piramidastih grobnicah, in je pomembna v zvezi s pripeljano mumijo v muzej, je inventarizirana tudi v knjigah Etnografskega muzeja. Opisi teh predmetov so izredno pomanjkljivi, nekateri so imenovani le kot egiptovska terakota.

Tako je tudi naš muzej začel načrtno raziskovati te predmete v sklopu programa raziskav neevropskih muzejskih zbirk. Dosedanje delo je pokazalo že nekaj izsledkov, posebno kar zadeva zbiralce. Pri tem delu je nujno, da upoštevamo prve zapise o muzejskih predmetih v knjigi Narodnega muzeja. V njej so namreč zapisani zbiralci, vendar so podatki o njih zelo pomanjkljivi. Pri iskanju zadevnih muzejskih listin iz konca 19. stoletja pa smo ugotovili, da so se večinoma izgubile. Nekaj podatkov je mogoče dobiti v objavah, ki so jih prinašala letna poročila o Obravnava Deželnega kranjskega zbora v Ljubljani.

Dosedanja preučevanja so pokazala, da je zbirko (39 primerkov) egiptovske drobne grobne plastike in nekaj koptske keramike, shranjene v našem muzeju, daroval C. Vetter¹¹, glavni konzul v Aleksandriji, in ne Laurin. V poročilu 28. dec. 1894 - 16. februarja 1895 so na primer omenjeni tile predmeti: 8 malih kipov, 6 skarabejev (hroščev), 8 staroegipčanskih privezkov, 10 predmetov iz rimske dobe in okrog 150 bronastih novcev, ki jih ni mogoče natančneje določiti.

Med drugimi zbiralci so bili še naslednji: Zupančič, geometer v Zadru, ki je prispeval dve plastiki: V. Smole je dal en kipec in več ogrlic z modrimi in večbarvnimi steklenimi biseri, s figuricami božanstev in skarabejem; I. Pirschitz je prinesel nekaj malih skulptur, koptsko keramiko, leseno figuro ptiča, kos tkanja in mumijo ptiča Ibisa; Apollonia Droll je dala tri kose poškodovane koptske keramike.

Zbirka koptskih tkanin je prav tako vpisana v inventarnih knjigah Etnografskega muzeja, shranjena je v Narodnem muzeju. Poročilo Deželnega muzeja za leto 1890 pravi o tej zbirki, da so kupili 52 koptskih tkanin iz IV. -

VII. stol.¹² Ti predmeti so v našem muzeju vpisani takole:

I. Tabela z 28 primerki koptskih vezenin

iz IV. in VII. stol. po n.š.

II. Tabela s 17 primerki koptskih tkanin

III. Tabela s 7 primerki koptskih tkanin

Predmete je preučevala Darinka Zelinka in je o zbirki napisala študijo:

Koptske tkanine v Narodnem muzeju v Ljubljani, Ljubljana, 1965 - SITULA 6.

K predmetom stare egiptovske kulture uvrščamo tudi stopalo mumije, ki ga je dr. Ivan Švegel daroval Etnografskemu muzeju. Švegel je prinesel predmet v muzej leta 1934.

Druge afriške zbirke in predmeti

Leta 1885 je Flora, Costova sestra (Flore Costa sisters) dala muzeju dva loka in puščice, ki so vpisane v knjigi NM-a leta 1894. Baumgartner pa je prinesel leta 1894 bič iz kože nilskega povodnega konja in dve nožnici.

Leta 1894 je bila vpisana še zbirka ladijskega kapitana Perčiča; predmete je zbral pri plemenu Pahouin, imenovanem tudi Fang v Gabonu ob Jabunu. Zbirka je manjša (38 kosov), vendar kaže dragoceno in izvirno gradivo iz omenjenih krajev. Značilni predmeti so: sodni meč, bodala, med njimi je primerek v obliki trsovega lista, samostrel, kopja in glasbila. Zbiralec je daroval tudi slovar "Dictionnaire Francais-pongone", izdan v Parizu leta 1877.

Leta 1895 je Mladič, c.k. zastavnik linijske ladje, dal muzeju naslednje predmete: pipo za hašiš z raznimi obeski, mošnjo, narejeno iz rastlinske tkanine, in vrvico nageljnovih žbic; vse je zbral v Maroku. Isti zbiralec je prinesel iz Lagosa dve ornamentirani skledi - kalebasi, leseni žlici in vezen predpasnik iz blaga kaliko, delo črnskih otrok, s Slonokoščene obale je lesen stolček in iz Kameruna železni zvonec. O antilopini lobanji iz

Kaplanda je opomba, da je ni mogoče najti.

Leta 1901 je Walter List iz Leipziga daroval muzeju majhno ornamentirano posodo - kalebaso iz zahodne Afrike in ebenovinast glavnik iz območja Konga.

Leta 1904 je dr. Stare, adjunkt (pristav) finančne prokurature, prinesel v muzej pet predmetov. Ti so: kopja, lok in puščica. Vsak predmet ima osnovni opis in mere. V knjigi Etnografskega muzeja so darovani predmeti vpisani med starejšimi zbirkami (prim. Knoblehar, Perčič), toda nimajo nobenih podatkov. Primerki kažejo značilnosti vzhodnosudanske kulture.

Leta 1930 je daroval Ivan Švegel dve izvorni in pomembni maski iz Nigerije.

V knjigi Etnografskega muzeja je bila leta 1941 vpisana zbirka črnskih plemen in pritlikavcev (Pigmejcev) iz območja Konga, ki jo je dr. Lambert Ehrlich daroval muzeju. Predmete je zbral Paul Schebesta, etnolog in raziskovalec Pigmejcev. Zbirka šteje okrog sto predmetov. Vsak predmet ima izvorno ime in druge osnovne podatke. V zbirki so oblačila, okraski za krašenje telesa, glasbila, nakit, vsakdanji uporabni predmeti, orožje in drugo.

Leta 1946 je Vojno-zgodovinski muzej v Ljubljani podaril 50 fotografij iz Afrike, ki so bile v zbirki Antona Codellija.

Leta 1949 je podaril Mario Marčič iz Trsta leseno čutaro iz severne Afrike.

V letih 1949 - 1952 je muzej dobil večje število neevropskih predmetov, ki sta jih odstopila Federalni zbirni center in Narodna imovina MLO v Ljubljani. Prav tako sta dala nekaj takih predmetov Mestni muzej iz Ljubljane in Pokrajinski muzej iz Ptuja. Etnografski muzej v Ljubljani je prejel afriško etnološko zbirko barona Antona Codellija, ki jo je zbral v letih od 1912 - 1914 v Togu, Nigeriji in v Kamerunu. Na teh potovanjih ga je spremljal Leon Poljanec (tudi njegova zbirka je v muzeju) iz Slovenj Gradca. V teh zbirkah so pomembni in izvorni izdelki ljudstva Hausa, bojna pokrivala

črnskih domačinov, obložena s školjkami kauri, oblačila - predpasniki z nanizanimi školjkami kauri in konjska oprema. Usnjeni izdelki so okrašeni tudi z aplikacijo. - K zbirki sodijo še fotografski posnetki (negativi, diapozitivi).

Zbirka je le deloma urejena in preučena. Potrebno je pripomniti, da je muzej te predmete dolgo časa le hranil, kajti bili so popolnoma neurejeni in deloma tudi poškodovani.

Leta 1949 je muzej prejel od Federalnega zbirnega centra tudi afriško zbirko nekdanjega misijona v Ljubljani, imenovanega Družba sv. P. Klaverja. Ti predmeti so številni (okrog 169), zbrani pa so bili v različnih deželah na tej celini (v Egiptu, Beninu, na Slonokoščeni obali, v Kamerunu, Nigru, Loangu, Cabindi, Dahomeju, Ugandi, Zambeziju, Natalu, v deželah Basuto in Mašona in v mestu Tananarive na Madagaskarju). Poudariti je potrebno, da so ti predmeti dragoceni prav zaradi tega, ker so izvirni in značilni za posamezna območja. Omenjamo le nekatere, na primer pletene izdelke iz rastlinskega materiala, nakit, okras in oblačila, narejena iz raznobarnih biserov, ročno tkano blago, pobarvano z rastlinsko indigo barvo, skulpture - fetiše, blago iz drevesnega lubja, okrasne obročke za roke in noge, tobačno pipo, glavnike, glasbila, kije, kopja, loke in drugo.

Omenjena zbirka je prav tako le deloma urejena. Ohranjeni so nekateri osnovni podatki o predmetih, predvsem pa so ti ostali nepoškodovani.

Leta 1954 je Izselska matica iz Ljubljane darovala muzeju nekaj predmetov iz Ugande (pet kosov). Ti so: orožje, orodje in glasbilo.

V zbirki Herberta del Cotta je tudi pletena posoda s koničastim vrhom iz Ugande, ki jo je muzej dobil leta 1957.

Leta 1959 je muzej dopolnil afriške zbirke s predmeti, ki jih je zbral Leon Poljanec iz Slovenj Gradca, ko je spremljal barona Codellija na potovanju po Afriki leta 1912 - 1914. Predmeti izvirajo iz Kamina - Atakpame v Togu,

iz Nigerije, južno od Čadskega jezera in iz Kameruna. Poleg predmetov so tudi diapozitivi iz tistega časa. Čeprav je predmetov le 15, so ti izredno dragoceni in izvirni. Med temi je moško oblačilo bubu, imenovano tudi "pegatka", ki ga nosijo pripadniki skupine Hausa; oblačilo ima na prsih uvezenne simbole, značilne za posamezno pleme. Razen tega so še ogrinjala, sešita iz ozkih trakov, tkanih na ozkih horizontalnih statvah. Torbe in pokrivala kažejo značilne izdelke iz usnja in pletenja in okraske s školjkami kauri; k tem predmetom sodita tudi bodalo in glasbilo - rog afriške antilope.

Leta 1961 je Hinko Kesler iz Ljubljane muzeju daroval nekaj predmetov in fotografij, ki jih je prinesel s potovanja po Afriki leta 1912-14. Bil je v Duali (Kamerun) in v Kamini (Togo). Potoval je skupaj z Leonom Poljancem in z baronom Codellijem. Predmeti kažejo pletene posode iz raznobarnih rastlinskih vlaken in so raznih velikosti. Razen teh sta še dve leseni plastiki, ki predstavljata značilno oblikovanje prednikov v teh krajih in sta izvirni. Kesler je dobil skulpturi v dar pri prijateljih v Duali.

Leta 1962 je muzej pridobil dve značilni keramični posodi (dvojčka), ki pripadata Kabilom v Alžiriji.

Leta 1967 je muzej odkupil 80 dokumentarnih fotografij iz Afrike, ki sta jih naredila brata Lestan iz Mirne pri Gorici. Darovala pa sta eno posodo - kalebaso z vrezanim ornamentom in pobarvano leseno glavo; oba predmeta sta verjetno iz Etiopije.

Leta 1968 je muzej prejel dragocen predmet - to je del oblačila, tkan iz rastlinskih vlaken, in datira na začetek 17. stoletja. Na Slonokoščeni obali so imenovali tako tkanino "fumbue". Marie Louis Gueye, kulturni ataše republike Senegal v Beogradu, je rokav podarila Veri Bebler, ki ga je prinesla v muzej.

Leta 1969 je študent Asamo-a-Tutu Austin iz Gane prinesel v muzej glasbilo z lokom iz Bolgatange, nekrojeno oblačilo, sešito iz ozkih vzorčasto tkanih trakov pri plemenu Ašanti, z usnjem prevlečeno palico, ki jo nosijo moški, in nož v usnjeni nožnici za lov. Muzej je te predmete kupil.

Študent Teinmote Akakpo, prav tako iz Gane, je prinesel moško oblačilo, imenovano Kente iz kraja Anglo-ga v Zgornji Volti. Vsi ti predmeti so pomembni za dopolnjevanje afriških muzejskih zbirk, posebno kar zadeva oblačila.

Leta 1970 je muzej pridobil sedem lepih in izvirnih primerkov nakita plemen Masajev, Kamba in Teso. Leseno zglavje so uporabljali pripadniki plemena Turkana. Muzej je kupil predmete v Nairobiju. Poleg naštetih predmetov je muzej prejel še pet lesenih skulptur plemena Makonde iz Kenije.

Isto leto je muzej odkupil devet barvnih diapozitivov iz Somalije, ki jih je prinesel popotnik Carry Tonny, Urugvajec. V dar je muzej dobil večjo pleteno posodo, narejeno leta 1966 v Gvineji.

Cestno podjetje iz Celja je omogočilo leta 1971 nakup pletene maske plemena Tiriki, dveh glasbil plemena Akambe in lesene plastike plemena Makonde iz Kenije. Dr. Boris Kuhar pa je daroval glasbilo "bui-bui" plemena Svahili.

Leta 1972 je Cestno podjetje iz Celja omogočilo nakup tudi lesene skulpture-fetiša iz območja Konga in fetiša plemena Borana iz Kenije.

Leta 1975 je muzej povečal afriške zbirke s predmeti iz okolice Mogadisha in Merce v Somaliji, ki jih je zbral Boris Kuhar. Predmeti obsegajo dva lesena zglavnika za varovanje ženske in moške pričeske med spanjem in leseno, ročno narejeno zajemalko za vodo.

Leta 1976 je muzej kupil masko plemena Senufo s Slonokoščene obale, prinesla pa jo je Meta Ham iz Ljubljane.

Leta 1977 je muzej začel zbirati primerke lesenih skulptur, ki kažejo današnjo umetnost vzhodne Afrike. Odkupil je devet mask, 35 skulptur in več orodja vzhodno-afriških rezbarjev plemen Akambe in Makonde. Vse predmete je zbral Boris Kuhar leta 1970, ko je potoval po teh krajih. Muzej je

zbirko razstavil na občasni razstavi. Ob tej priložnosti je izšel tudi katalog z naslovom "Akamba - Makonde", 1970.

Muzej je pridobil leta 1977 tudi sedem slik na platno, narejenih v tehniki batik. Boris Kuhar jih je zbral leta 1971 v Keniji in jih daroval muzeju.

Muzej je priredil občasno razstavo tudi o tej slikarski umetnosti, prav tako je izšel katalog z naslovom "Batik v sodobni umetnosti vzhodne Afrike", 1971.

Leta 1978 je muzej povečal zbirko afriških glasbil. Boris Kuhar je daroval lončeni boben "darbuka" iz Sahela in glasbilo "mezovid" iz kozje kože iz okolice Nefte v Tuniziji.

To leto je muzej kupil še dvesto uteži, ki so geometrično oblikovane in pripadajo ljudstvu Ašanti v Gani. Dva izvorna fetiša (skulptura s kačjim zobom in majhna maska iz opičje lobanje) iz Konga Brazzaville je podarila Meta Ham iz Ljubljane.

Večje število predmetov, ki so bili zbrani v letih 1971, 1972 in 1975 v Somaliji in Keniji, je Boris Kuhar podaril muzeju leta 1978. Zbirka še ni popolnoma urejena, obsega pa glasbilo s strunami, ki ima resonančno posodo prevlečeno s kačjo kožo, na držaju iz slonovine je rezljana ženska figura, izvira pa z območja Konga. Črna trebušasta glinasta posoda in velik ovalni ščit sta iz Kenije. Rezljana palica in večja starejša lesena skulptura, simbol plodnosti, pripadata plemenu Akamba. Glasbilo z eno struno, slamniki s koničastim vrhom, šest primerkov podolgovatih posod - buč, ki so opletene tudi z usnjenimi trakovi, okrašene z biseri in školjkami kauri, lesena posoda z ovalnim dnom, dve manjši okrogli buči in še nekateri drugi predmeti prav tako sestavljajo to zbirko.

Leta 1979 je muzej kupil boben iz Tanzanije, ki je sicer novejši izdelek, vendar dopolnjuje zbirko. Leta 1981 je Alberto Chissano iz Mozambika prinesel tri lesene skulpture z vzhodne Afrike.

Leta 1982 je muzej prejel od Predsedstva Jugoslavije naslednje darove: iz Libije moško ljudsko nošo (tri kose), darilo polkovnika Gadafija, Muammar Al Qathafta, in iz Gane moško oblačilo Kente, dar predsednika Hilla Limanna.

Leta 1983 je muzej pridobil še nekaj darovanih predmetov od Predsedstva Jugoslavije in sicer iz Alžira črno ogrinjalo s kapuco in z zlatim okrasjem na prsih, dar predsednika Šadhi Bendjedida, iz Kuvajta ogrinjalo iz črne tenke tkanine, vezene z zlato nitjo, dar Šejka Jaber Al-Ahmet Al Sabah, emirja Kuvajta, iz Malija leseno skulpturo lovca, dar predsednika Muse Traorea in iz Gabona leseno žensko skulpturo ter dve maski, dar predsednika Omara Bonga.

Posebej navajamo darovane predmete Ibrahima El-Khatiba - PLO Predsedstvu Jugoslavije, ki jih je izročilo našemu muzeju leta 1982. Obsegajo pa črno ogrinjalo s svilenimi resami in bogato vezeno šatuljo za nakit, okrašeno z biserno matico, dragoceno ogrlico in plaketo, ki kaže zemljevid Palestine.

A Z I J A

V inventarno knjigo Narodnega muzeja so vpisane tudi starejše azijske zbirke, ki jih je ob ustanovitvi prevzel Etnografski muzej. Zbiralci teh umetnin in etnoloških predmetov so številni, predmetno gradivo pa je obširno in različno. Največje zbirke so iz Kitajske in Indije.

Kitajska

Najzgodnejši vpisi kitajskih predmetov datirajo iz leta 1894, vendar pa so bili nekateri med njimi prineseni v Ljubljano že veliko poprej. Tako je že leta 1836 okrožni glavar in gubernijski svetnik Thomas Pluchk¹³ iz Celovca

muzeju daroval knjigo (diptihon) z dvanajstimi barvnimi slikami na riževem papirju. Knjigo je prinesel iz Amerike leta 1833-34 neki profesor Vest, vendar je umrl že leta 1834. Motivi slik v tej knjigi so kitajski bojevniki, slikani v raznih položajih.

Iz te prve inventarne knjige je vredno omeniti tudi sedem figuric iz slonovine, ki jih je Carl Baroo dal za muzej leta 1833.

Leta 1867 je Anna Kartner dala muzeju dva para kitajskih čevljev iz modrega žameta. Finzi iz Trsta je leta 1885 prinesel v muzej dve kitajski figurici iz salovca in dve kitajski posodici. Dr. Franc Zupančič z Dunaja je podaril pipo za opij in dve torbici. Baronica Barbara Rechbach je dala kitajski glavnik. Trgovec C. Karinger je prinesel v muzej nekaj kitajskih izdelkov in sicer slamnik, čevlje in tkalski čolniček. Kliner iz Radovljice, ki je potoval z ladjo Novara, je muzeju izročil leta 1894 več predmetov, iz Kitajske je prinesel samo pahljači iz bananinih listov, kitajske domine, stare novce in moške čevlje iz Šanghaja. O Klinerju je v inventarni knjigi zanimiva opomba. Takole pravi: Kliner, nebodigatreba iz Radovljice se je kot sluga vozil z Novaro (Kliner ein Radmannsdorfer Taugenichts fuhr als Bedienter mit der Novara).

Leta 1894 je tedanji muzej prevzel Smoletovo zapuščino. Med temi predmeti je bila tudi velika kitajska skleda, okrašena z žanrskimi prizori in drugimi okraski, ki jo je Etnografski muzej prevzel in vpisal v inventarno knjigo, vendar je še vedno shranjena v Narodnem muzeju.

V starejšem muzejskem gradivu iz Kitajske je izredno kvalitetna zbirka slovenskega misijonarja p. Petra Bapt. Turka, ki jo je tedanji muzej skoraj v celoti odkupil. Predmeti izvirajo iz območja Hankova (Hangchou) in iz Šanghaja, Turk pa jih je zbral v letih 1912 do 1913. Zbirka ima osnovne podatke in kaže naslednje stvaritve: budistična božanstva, oblikovana v bronu, lesu in v porcelanu, obredne predmete, ki so številni, vezene tkanine, uporabljali so jih v svetiščih, baldahine, te so nosili ob verskih sprevodih, pomembna moška in ženska oblačila, obuvala za deformirano nogo, pokri-

vala, ženski nakit, vezene torbice in razne uporabne predmete. Zbirka šteje okrog 166 predmetov.

Leta 1912 je tudi slovenski misijonar pater Andrej Šu poslal nekaj kitajskih predmetov iz istih krajev kot pater Turk. V tej pošiljki so zanimive ogrevalne medeninaste posode, cinasta posodica za shranjevanje dišečega lesa in tudi drugi uporabni predmeti.

Leta 1957 je Hermina Pavlovič, sestra Herberta del Cotta dala muzeju kitajsko šatuljo s poslikanim pokrovom.

Leta 1963 je muzej pridobil najobsežnejšo in tudi najpomembnejšo kitajsko zbirko, ki jo je prevzel od Narodnega muzeja.¹⁴ Za to zbirko je skrbel Narodni muzej že od leta 1957 dalje.

Lastnica te kitajske zbirke je bila Japonka Tsuneko Kondo - Kavase, por. Marija Skušek. Po prvi svetovni vojni je prišla v Slovenijo z otrokoma in možem Slovencem. Živela je v Ljubljani in tu tudi umrla leta 1963.

Kitajska zbirka, ki je ena največjih v muzeju, kaže stvaritve iz obdobja zadnje mandžijske dinastije in iz časa revolucionarnih gibanj po prenehanju cesarstva, med drugim tudi številne izdelke ljudske umetnosti. Pripeljane umetnine velikih mojstrov in umetnikov iz nekdanjega Pekinga in z osrednjega kitajskega ozemlja so nastale v obdobjih od 15. do začetka 20. stoletja, ko se je že močno razvila moderna kitajska kultura.

Zbirka kaže bogato rezljane primerke dvornega pohištva, ki je opremljalo prostore cesarskih palač, paviljonov in drugih bivališč vladajočih plasti v 18. in 19. stoletju. Pohištveni izdelki obsegajo že raznovrstne oblike, so bleščeče loščeni, sestavljeni brez žebeljev, narejeni večinoma iz lesa paliandra (dalbergia) in iz dišeče sandalovine (lingoum santalinum). Oblečila predstavljajo dvorne moške in ženske plašče - kaftane, obuvala, nakit, pahljače, orožje, posamezne vezene dele noš in meščansko žensko obleko.

V zbirki so tudi keramični in porcelanski izdelki iz 16. do 19. stoletja. Bronasti budistični kipci, obredne posode in drugi tovrstni izdelki so nastajali v obdobju od 15. do 18. stoletja. Stari kitajski novci so zbrani precej načrtno, saj so v zbirki poleg okroglih novcev tudi zelo stare oblike denarja, ki so bile v rabi nekaj tisočletij pred našim štetjem. Nekaj primerkov je kovancev, ki so krožili še v začetku 20. stoletja.

- Razen velikega železnega gonga iz 17. stoletja so pomembni še drugi uporabni predmeti, ki kažejo med drugim razne tehnike izdelovanja, na primer konjska stremena, vaza, svetilka in kozmetične posodice narejene v tehniki cloisonné; dalje moramo omeniti vazo iz laka, kovinsko zrcalo, pečatnike iz žada, rezljane posodice iz slonovine in obredne predmete, ki so jih uporabljali v lamaističnem samostanu. Med glasbili so zanimive ročne orgle (šeng), lutnji, citre in glasbilo z eno struno. V zbirki so tudi številne piščalke, ki so narejene iz rastlinskih buč, otroci pa so jih privezovali golobom na rep; iz buč so narejene tudi hišice za murnčke, uporabljene v otroških igrah. Zanimive so še pipe za tobak z vodnim prekatom, pipe za opij, jedilni pribori, bambusovo naslonjalo za varovanje pričeske, nakit in drugi uporabni predmeti.

K zbirki sodijo še albumi z barvnimi slikami, ki kažejo prizore iz domačega življenja bogatih ljudi, sodna mučenja in drugo. Za dokumentacijo celotne zbirke pa je pomembno delo tokijske univerze iz leta 1906, ki obsega tri obsežne zvezke in obravnava stari Peking iz cesarskih časov.

Številni lampijoni so precej poškodovani, tako rezljani leseni okvirni deli, kakor tudi poslikane in vezene stranice. Nepoškodovana sta ostala le dva večja lampijona, ker so bile poslikane steklene strani ce shranjene v zabojih.

Zbirka obsega 325 raznih umetnin in uporabnih predmetov, 196 primerkov starega kitajskega denarja in okrog 300 rezljanih sestavnih delov za paviljon.

Kitajska zbirka je stalno razstavljena, vendar ne v celoti, ker ni dovolj prostora. Zbirko je muzej tudi začel natančneje preučevati. Dosedanje objave so bile:¹⁵

1) V Vodniku z naslovom Kulturni in naravni spomeniki Slovenije 91 je prispevek: Kultura in umetnost stare in nove Kitajske.

2) Kitajski dvorni moški kaftan.

Kitajski predmeti, ki jih je muzej pridobil v naslednjih letih, dopolnjujejo starejše zbirke.

Leta 1963 je muzej odkupil manjšo zbirko Edvarda Dolenca iz Orehka pri Postojni. Prinesel je šatuljo z intarzijo biserne matice, pahljačo, vezenine za ženski kaftan, poslikane kozmetične stekleničke, kitajsko ključavnico, raznobarvne gumbe za mandarinski klobuk in tri okrasne igle za žensko pričesko. Isto leto je Mara Pečnik iz Ljubljane prinesla v odkup rezljano šatuljo iz palisandra.

Leta 1966 je muzej kupil dve sliki na platnu; motivi kažejo pomembne osebe iz časov nekdanjega kitajskega cesarstva. Sliki je prinesla Marija Korejzl-Kukuljević. Lado Kisel iz Ljubljane je prinesel v odkup bogato rezljano čašo iz lojevca, Antonija Kokalj pa žensko jopico, bogato vezeno s cvetličnim ornamentom.

Leta 1968 je muzej obogatil kitajsko zbirko z modelom budističnega svetišča in z lesenim pozlačenim Budom. Leta 1969 je Vida Rudolf iz Ljubljane darovala muzeju ilustrirano kitajsko knjižico, ki jo je prinesel dr. Rudolf Razlag iz Šanghaja leta 1937.

Leta 1972 je Jože Ham iz Ljubljane prinesel v muzej šest primerkov kitajskega porcelana iz obdobja dinastij Ming in Čing in pahljačo iz slonovine. Kitajsko muzejsko zbirko sta povečali tudi dve vazi, prineseni iz nekega kitajskega samostana, in trije keramični izdelki iz 20. stoletja (dve veliki figuri levov in vrtna ptičja hiša).

Leta 1974 je muzej dopolnil kitajska dvorna oblačila z novim primerkom kaftana, bogato vezenega z zlato nitjo in z osmimi kosi vezenin za ženska oblačila. Ti predmeti izvirajo iz istega časa kakor oblačila v zbirki Japonke Kondo-Kavase. Peter Savić iz Beograda jih je prodal, kakor tudi kitajsko igro "Ma-Jong".

Leta 1982 je muzej povečal zbirko kitajskih vaz še z enim odkupom. To je vaza, ki je bogato rezljana, prodala pa jo je L. Vidic iz Ljubljane.

Japonska

Jakob Cuznar je daroval muzeju leta 1954 poleg predmetov s Filipinov tudi lesene japonske cokle.

Leta 1963 je Japonka Kondo-Kavase dala muzeju tudi nekaj japonskih predmetov. Med temi so zanimiva oblačila kimono, pasovi obi, spodnja obleka, plašč za povrhu kimona, obuvalo, pahljača, moški in ženski dežnik. Čajni servis za dvanajst oseb je ročno poslikan. Bogato vezena je španska stena z motivom krizanteme in ptic, druge vezene pa kažejo posebno tehniko osenčenega vezenja.

Isto leto je A. Zupanova iz Ljubljane dala muzeju japonski paravan, vezen s srebrno nitjo (nekoliko je poškodovan), tri rezljane čaše iz lojevca, keramični čajnik, dežnik in vazo iz lojevca.

Leta 1967 je M. Peter Petrič iz Ljubljane prodal muzeju večjo bronasto figuro japonskega samuraja. Vida Rudolfova pa je darovala japonski dežnik.

Leta 1969 je muzej dobil v dar japonske sandale iz riževe slame, odkupil pa je model japonske hiše.

Leta 1972 je M. Dolničar iz Ljubljane prodala muzeju japonski paravan. Vezeno na njem je naredila Japonka Kondo-Kavase.

Leta 1976 je Božena Bertschinger iz Ljubljane darovala muzeju vazo, okrašeno v tehniki cloisonné.

Koreja

Prvo zbirko umetniških in obrtnih izdelkov iz te dežele je muzej prejel leta 1982. Kupil je šatuljo iz laka, okrašeno z biserno matico, vezeno sliko, vazo, ki sodi v vrsto belega porcelana in dva pletena podstavka. Kot dar pa je muzej dobil trebušasto vazo iz zelenega porcelana, vezeno sliko in dve šatulji iz laka, okrašeni z biserno matico. Predmete je prinesel Kim Guang Čol iz severne Koreje (Pyongyang).

Burma

Leta 1897 je c.k. kapitan korvete Vrtovc prinesel v muzej molitvenik, napisan na palmovem listu v pisavi "pali", iz pagode Dagon v Rangun.

Nikobarski otoki

Leta 1894 je Kliner iz Radovljice prinesel v muzej skulpturo budističnega božanstva.

Siam

Leta 1976 je muzej kupil dva bakrena novca, ki sta bila v obtoku v tej deželi do konca 19. stoletja.

Indija

Leta 1894 je Kliner iz Radovljice podaril muzeju pahljačo, pleteno iz tenkih koreninic, pahljačo iz bananinih listov in pleteno posodo Makak. Predmete je zbral v Madrasu. Vrtovc je prinesel iz istih krajev deset čarovnih listov, nanizanih na vrvico. Leta 1899 je neki Müllner prinesel indijski prstan za nožni palec.

Leta 1949 je muzej prejel obsežno zbirko z območja Himalaje in iz Bengalije, ki mu jo je izročil Federalni zbirni center iz Ljubljane. Predmeti kažejo različne kulturne dejavnosti, vendar jih muzej hrani skupaj. Izvirni izdelki obsegajo budistično in hinduistično kulturo, umetnost krašenja kovinskih izdelkov z dragimi in poldragimi kamni iz Nepala in ljudsko umetnost v medeninastih izdelkih iz Bengalije. Razen naštetih predmetov so še številni uporabni izdelki, ki so jih prebivalci uporabljali v krajih, koder so slovenski misijonarji ustanovili svoje postaje.

Misijonarji so pošiljali nabrane predmete v jezuitski samostan v Ljubljano, kjer so jih razstavili. Zbirka je dobila naslov "Bengalski misijon".

Misijonarji so zbirko stalno dopolnjevali, saj so pošiljali predmete tudi iz drugih krajev Indijske podceline. Tako je v tej zbirki tudi črna keramika s srebrnim ornamentom iz Kašmira. Posebno skupino izdelkov sestavljajo številne figurice, oblikovane iz različnega materiala, ki kažejo vrsto pripadnikov raznih kast in poklicev. Končno moramo omeniti še makete čolnov in drugih vsakdanjih priprav, miniaturne izdelke, gospodinjske predmete ter bogato barvno ilustrativno gradivo s podobami hinduističnih božanstev.

Ko bo opravljena temeljita analiza o tej zbirki, jo bo lahko tudi objektivno ovrednotiti. Po dosedanjem pregledu tega gradiva šteje zbirka več kakor 500 predmetov, ilustrativno gradivo pa še nekaj sto listov.

Muzej dopolnjuje tudi zbirko iz Indije. Tako je leta 1969 odkupil ženski praznični sari iz Gujerata, par čevljev in glasbilo "bulbul tarang". Gosalia

Jayant, ki je več let prebival v Ljubljani, je prinesel predmete v muzej. Namita Vishwanath iz Biharja pa je prodala muzeju svilen poročni sari in spodnje krilo. Leta 1969 je tudi Marija Vilfanova muzeju darovala dragocen sari, tkan z zlato nitjo in svilo. Leta 1954 ga je prinesel dr. Joža Vilfan, dal mu ga je guverner Punjaba.

Leta 1970 je muzej pridobil še več indijskih predmetov, ki jih je zbral Jayant Gosalia v svoji domovini. Tako je prinesel toran - okrašeno tkanino z raznobarvnimi biseri, ki so jo navadno obesili ob družinskih slavnih nad vratih. Drugi prineseni primerki torana kaže novejša dela in je preprostejši. Razna pregrinjala so okrašena z ogledalčki, zanimive so oblike srebrnega nakita, posamezna oblačila pa dopolnjujejo muzejske starejše primerke. Pošiljko dopolnjuje še lesena skulptura in venca iz santalovega lesa za goste.

Leta 1975 in 1976 sta Kokila in Jayant Gosalia prodala muzeju več raznih vezenin, okrašenih z ogledalčki in z raznobarvnimi biseri in skrinjico za nakit. Predmete sta zbrala v Radžastanu in v Gujeratu.

Leta 1977 je med kupljenimi predmeti prevladoval indijski nakit, ki sta ga prinesla ista zbiralca kot poprej. Zbirka tega nakita sodi k noši nomadov v Gujeratu in obsega zapestnice, razne obročke, prstane, uhane, obročke za členke na nogah, ogrlice, razne obeske in druge okraske. Muzej je kupil tudi sari iz Andra Pradeš in pastirsko nošo iz Gujerata. Pridobil je tudi plastiko falusa iz črnega kamna, simbol čaščenja boga Šive, skulpturo boginje Kali in školjko za klicanje boginje Kali v svetišču.

Dopolnjevanje indijske zbirke je muzej nadaljeval še v letih 1978, 1979, 1980 in 1981. Tako je muzej pridobil več značilnih in izredno kvalitetnih vezenin, pregrinjal in drugih tkanin. Sarije je dopolnil še s primerki iz Kerale, Andra in Madhya Pradeš, Bengalije, Gujerata in Maharashtre. Sari ima mnogo različic. Upoštevati je na primer potrebno vrsto tkanine, način njenega krašenja, kar kaže pri vsakem sariju končna bordura. Dragocena pridobitev so popolne nomadske noše etnične skupine Banjara in

kmečkega prebivalstva na zahodu Indije, vsakdanja ženska obleka iz Pandžaba, nekrojeno žensko oblačilo iz Asama in splošno indijsko moško oblačilo.

Drugi indijski predmeti, pridobljeni v teh letih, so bili še: lutka, oblečena v nomadsko nošo, razni okraski, miniaturna zibelka, lutki v bengalski poročni in v vsakdanji noši in dve maski - Durga in Kali.

Na podlagi starejšega muzejskega materiala iz Indije je muzej preišljeno načrtoval dopolnjevanje te zbirke. Znano je namreč, da je Indija dežela, v kateri je prav način oblačenja izredno pomemben, zanimiv in zapleten. Zato se je muzej odločil, da kolikor mogoče načrtno pridobi razna indijska oblačila in nakit. V okviru materialnih možnosti in z delom, ki sta ga opravila Indijca Kokila in Jayant Gosalia, je muzeju uspelo uresničiti načrt. Resnično je, da ima muzej danes bogato indijsko zbirko, ki zajema obsežen del indijske ljudske kulture iz preteklosti in iz današnjih dni.

V indijsko muzejsko zbirko sodi tudi film (16 mm) o Taj Mahalu iz Agre (posnet je v barvah).

Nepal

Misijonsko zbirko iz Nepala je muzej dopolnil s predmeti, ki so jih prinesli člani Slovenske himalajske alpinistične odprave v letih 1964, 1968, 1973 in 1974. Zbiralci so bili: Zoran Jerin, dr. Jurij in Aleš Kunaver. Nekaj primerkov sta darovala tudi Hanka in Jaka Štular in sicer tibetanski glavnik iz bambusa in vodno pipo-huko z vsemi sestavnimi deli. Muzej je te predmete prejel leta 1976.

Leta 1977 pa je muzej pridobil še "Tanko" - sliko na platnu s podobo budističnega božanstva, molitveno zastavo, ženska oblačila, nekaj ženskega in moškega nakita, moška oblačila in nekaj uporabnih predmetov; skupaj jih je 30.

Sri Lanka

Leta 1979 je muzej kupil štiri lesene maske.

Leta 1982 pa je prejel od Predsedstva Jugoslavije torbico iz želvovine, dar predsednika Rimasinga Premadosa.

Filipinsko otočje

Leta 1954 je Jakob Cuznar iz Podkorena na Gorenjskem daroval muzeju 23 predmetov, ki jih je sam zbral, ko se je mudil na otočju kot prostovoljec v prvi svetovni vojni. Zbral je ščit plemena Igorotov, ki živijo v goratih predelih, sulico, več primerkov meča bolo z otokov Mindanao in Jolo, lok, dekliško obleko, ženske čevlje, ruto za turban muslimanskih domačinov, okrasni trak, ogrinjalo "gee-string", ki je moško oblačilo Igorotov, zastavnici, gong, palmova vlakna, iz njih izdelujejo domačini vreče za riž, zajemalko in okenska stekla, ki jih delajo iz školjkinih lupin. Predmeti so izvirni, pomembni tudi zato, ker imajo vse osnovne podatke.

Malajski polotok

Leta 1938 je Maks Ferlan iz Ljubljane prodal muzeju glasbilo.

INDONEZIJA

Leta 1964 je muzej pridobil izredno obsežno, izvirno in načrtno zbrano indonezijsko zbirko. Vera in dr. Aleš Bebler sta zbrala vse predmete, ki jih je skupaj 291, in jih darovala muzeju. Dr. Bebler je bil več let ambasador v tej deželi. V tem času, ko je bil v službi na teh otokih, je mnogo potoval, preučeval otoško zgodovino in kulturo ter z ženo zbiral predmete ljudske umetnosti.

V zbirki so najpomembnejše tkanine, ki so načrtno zbrane, posebno kar zadeva njihovo tehniko krašenja. Te tkanine kažejo izvirna nekrojena oblačila otočanov za vsak dan, za praznična in družinska slavlja. Razen teh so še ogrinjala, ki jih uporabljajo ob raznih šegah in v ljudski medicini.

Zbirka ogrinjal kaže staro krasilno tehniko ikat na primerkih s Sumatre, Sumbe, Balijske in Floresa; bogata je zbirka tkanin z Jave, ki kaže tehniko krašenja batik. Posebna skupina so tkanine, okrašene z vezenjem, s šivanjem okraskov na tkanino in z uporabo okrasnih bleščic.

V skupini raznih predmetov so: dve rezili iz oniksa (neolit), kamnita motika z Jave, kamnita motika iz zahodnega Iriana, dve kamniti posodi za hrano in pijačo (verjetno srednji vek), posoda iz bambusa, ogrlica ljudstva Toradja, ritualni palici ljudstva Batak, meč in ogrlica z otoka Niasa, bodalo z amuletom in velika trikotna košara iz palmovih listov plemena Dajak s Kalimantanana; dalje so še figure iz riževe slame za praznik žetve, hinduistični leseni plastiki, kamniti plastiki, okrasni predmeti in orožje. Posebej moramo omeniti zbirko bodal - krisev, ki sodijo k moški noši na Javi in Balijske.

Polikromna plastika hinduističnih božanstev in hišni okrasni elementi sestavljajo posebno skupino. Posamezne primerke ljudske umetnosti kažejo: horoskop v slikah z Balijske, slika na platno s prizori Ramajane, lakirana posoda, lutki iz kitajskih novcev, posoda iz trsja in kovinski podaljški nohtov za ples.

Lutkovno gledališče obsega senčne in marionetne lutke in njihove miniaturre. Iz orkestra Gamelan sta dve glasbili z Balijske, dve z Jave; anklung predstavlja sodobno glasbilo. Omeniti je treba še knjigo na palmovih listih, perorisbo in rezljane deske, ki kažejo rezljane sestavne dele otoških bivališč.

Indonezijska zbirka je v celoti razstavljena v muzeju. Ko jo je muzej prvič prikazal na občasni razstavi, sta Vera in dr. Aleš Bebler napisala katalog

in dala vse podatke o predmetih. Krajši sestavek o zbirki je tudi v muzejskem vodniku.

Objavi sta: Ljudska umetnost Indonezije (katalog)¹⁶ in Kulturni in naravni spomeniki Slovenije 91: Ljudska umetnost Indonezije.

Pričujočo indonezijsko zbirko muzej še dalje dopolnjuje z darili in nakupi.

Leta 1965 je Didi Soehadi prinesel v muzej dve rezljani skulpturi iz slonovine, ki izvirata z otoka Balijsa.

Leta 1966 je Soehadi prinesel še štiri primerke batika iz krajev Solo, Jogjakarta in Pakalongan ter javanski kris.

Leta 1968 sta dr. Jože in Marija Vilfan darovala indonezijsko lutko - wajang golek.

Leta 1976 je J. Ahmad Kemal Idris, ambasador Indonezije, prinesel v muzej dva primerka glasbila anklung, maketo hiše Toradja in manjšo vitrino s podobama Rame in Site, ki plešeta.

V letih od 1979 do 1981 je indonezijska ambasada iz Beograda poslala muzeju še dve večji moderni leseni skulpturi, ki predstavljata moža s petelinom in starca, šest marionetnih lutk - wajang golek, dva primerka modernega oblikovanja batika, pet miniaturnih lutk - wajang golek in dvanajst senčnih lutk.

OTOČJA V TIHEM OCEANU

Etnološke zbirke s tega dela sveta so večinoma prišle v naš muzej po drugi svetovni vojni. Med njimi jih je le nekaj, ki izvirajo iz začetka 20. stoletja.

Leta 1901 je Walter List iz Leipziga daroval muzeju zapestnico iz biserne matice z Nove Gvineje.

Etnološko gradivo, ki so ga odstopili Federalni zbirni center, Mestni muzej iz Ljubljane in Mestni Ferkov muzej iz Ptuja v letih od 1947 do 1949, zajema razne otoške kulture. Teh predmetov je približno sto. Muzej je prejel zbirke popolnoma neurejene, nekatere predmete pa poškodovane, zato jih je doslej le hranil. Ko bo opravljena osnovna analiza tega gradiva, bomo vedeli več tudi o zbiralcih, predvsem koliko predmetov je pripadalo baronu Codelliju.

Leta 1957 je muzej odkupil zbirko Herberta del Cotta, ki jo je hranila njegova sestra Hermina Pavlovič. Herbert del Cott je bil v službi pri družbi "British Phosphate Company" na otoku Nauru leta 1910. Potoval je po raznih otokih in zbiral, kar so domačini uporabljali v vsakdanjem življenju. Bil je na Novi Gvineji, na Karolinških, Gilbertovih, Salomonovih, Britanskih in Admiralskih otokih. Živel je tudi v Avstraliji. Predmeti, ki jih je okrog sto, obsegajo loke in puščice, kopja, rezljane lesene okraske za ples, oblačila, nakit, rogoznice, blago tapa, bumerange iz Avstralije in druge predmete, narejene iz rastlinskih vlaken.

Vsi predmeti so izredno dragoceni, izvirni in bogato rezljani. Znano je tudi, kdaj so bili ti predmeti zbrani.

Zbirke s posameznih otočij, ki so v muzeju, so že precej številne. Leta 1941 je Naglasova iz Ljubljane darovala muzeju zbirko z otočja Viti (Fidži). Leta 1927 je te predmete kupil njen mož Naglas od kapitana, ki je bil brezposeln in je potreboval denar. Ta kapitan se je mudil na otokih med Melanezijo in Polinezijo leta 1906 in 1907. Vseh predmetov je 60 in sicer so to

loki in puščice, ščiti, vesla, deli tkalnih priprav, rogoznice, pleteni izdelki, velik bivolvov rog, oblačila in okras, glasbilo, rezljan lesen ptič, model barke in drugi predmeti.

Iz območja Havajev sta dva starejša predmeta, ki ju je prinesel Kliner in sta vpisana v inventarni knjigi NM-a leta 1894. Želvovinasto orožje je z otokov Sandwich, pas pa kaže edino oblačilo domačinov z otokov Sikayana.

Leta 1972 je daroval muzeju A. Šerbinek iz Sidneya v Avstraliji, štiri večje lesene skulpture z vzhodne Nove Gvineje. Primerki oblikovanih skulptur so izvirni in kakovostni.

V letih 1973 in 1974 je muzej prejel več pošiljk načrtno zbranega etnološkega gradiva, ki je bilo zbrano pri Papuancih na Novi Gvineji. Predmete je poslal nemški etnolog Wilhelm Ströder, ki je raziskoval in preučeval življenje otočanov. Predmeti so izvirni in dragoceni, saj imajo vso potrebno osnovno dokumentacijo. Poslanih predmetov je 76. Ti so: dve glinasti posodi, več kamnitih sekir, med njimi tudi ceremonialni primerek, kuhinjsko orodje in priprave iz raznega materiala npr. iz kosti in kokosove lupine, leseni in kamniti tolkači, oblačila, okraski in nakit, religiozni predmeti, boben, pleteni predmeti iz rastlinskih vlaken, posode, puščice, vrečica soli iz rastlinskega pepela in drugo.

SEVERNA AMERIKA

Najstarejša muzejska zbirka severnoameriških Indijancev Očipve in Otava iz prve polovice 19. stoletja je navedena že na začetku sestavka. Drugi dve zbirki, ki sta v muzeju, sta številčno precej skromni in mlajši.

Med starejše muzejsko gradivo štejemo predmete, ki jih je kanonik I. Sušnik iz Ljubljane podaril muzeju leta 1922. Arheološki primerki kamnitega orodja obsegajo štirinajst kamnitih konic puščic in obdelano kamnito orodje, verjetno kladivo iz temno zelenega kamna. Poleg teh primerkov je še osem operjenih puščic s ptičjimi peresi in z železnimi konicami in dva lesena loka s tetivo iz črev. Predmeti so le shranjeni v muzeju, zato so o njih podatki skromni. Značilnosti, ki jih kažejo zbrani primerki, so pripisane prerijskim Indijancem.

Leta 1962 je muzej kupil par indijanskih krpelj, v muzej pa jih je prinesel Pavel Kunaver iz Ljubljane.

Leta 1964 je muzej odkupil dvanajst indijanskih predmetov, ki pripadajo Indijancem Sioux. To so usnjena oblačila, bogato okrašena z raznobarnimi biseri. Med njimi je tudi pregrinjalo za konja. Vsi izdelki so bili narejeni v novejšem času.

Predmeti so bili last Ivana Švegla, po njegovi smrti jih je Sancinova z Ble-
da prodala muzeju.

Leta 1970 je izseljenec Andrej Štritof iz Kanade podaril manjšo zbirko predmetov, ki so pripadali Indijancem v Hamiltonovem rezervatu. Zbirka obsega tobačno pipo-kalumet, perjanico-naglavni okras z orlovimi peresi, usnjen jopič brez rokavov, hlače z resami, par čevljev, okraske, ogrlici iz biserov, črno lasuljo s kitami in trinajst kamnitih puščic. Oblačila so bila narejena v novejšem času.

SREDNJA AMERIKA

Mehika

Leta 1978 sta Vera in Ignac Golob podarila muzeju etnološko zbirko, ki sta jo zbrala v Mehiki. V letih od 1974 do 1977 je bil Ignac Golob ambasador v tej deželi.

V zbirki je nekaj primerkov, narejenih po izvorniku, ki ponazarjajo staro klasično mehiško umetnost. Ti so: glava princa, trije reliefi iz kulture Majev v Palenqueju in skulptura, ki predstavlja božanstvo ljubezni v kulturi Totonakov.

Predmeti današnje mehiške ljudske umetnosti pa kažejo karnevalske maske, keramične izdelke, posodo iz kokosove lupine, poslikan pladenj, ročno tkano ogrinjalo in šah z lesenimi figurami, ki jih je naredil domačin v Guana-jatu.

Zbirka šteje 85 predmetov in je v muzeju razstavljena, vendar jo bo potrebno natančneje preučiti, da jo bo mogoče tudi objektivno ovrednotiti.

JUŽNA AMERIKA

Muzejski predmeti s te celine zajemajo le posamezne predmete in manjše zbirke.

Leta 1934 je dr. Ivan Švegel daroval muzeju čanco - mumificirano glavo Indijanke plemena Jivaro. Švegel je bil poslanik v Buenos Airesu od leta 1931 do 1933. Škerlj¹⁷ omenja v svoji razpravi, da je dobil čanco v Santiagu de Chile in da mu jo je podaril muzejski direktor. Taka oblika mumificirane glave je edini primerek v muzejskih zbirkah v Jugoslaviji.

Razprava: Čanca v zbirkah ljubljanskega Etnografskega muzeja, SE.

Leta 1961 je Angel Hrovatin, predsednik slovenskega društva "Zarja" v Buenos Airesu, obiskal domovino in ob tej priložnosti prinesel s seboj nekaj indijanskih predmetov. Ko se je posvetoval z Izseljensko matico v Ljubljani, je predmete daroval muzeju. Prineseni primerki so dragoceni in izvirni, kažejo pa kulturo Indijancev Diaguitas in Huarpes, ki jih dejansko ni več na območju Andov. Predmetov je 25, ponazarjajo pa fragmente tkanja, keramičnih posod, kamnite konice puščic, železno iglo in kamnito sekiro.

Leta 1968 je muzej kupil par indijanskih sandal z rdečimi cofi, ki so iz Caracasa v Venezueli; prinesla jih je M. Muršič-Gajšek iz Celja.

Leta 1976 je Bronka Brzin iz Ljubljane darovala muzeju lutko, pleteno z raznobarvno volno, tkano torbico za shranjevanje listov koke, vzorčasto tkan pas in majhno tkano torbico. Predmete je poslala hčerka Senja Brzin iz Bolivije.

Leta 1982 je Predsedstvo Jugoslavije izročilo našemu muzeju pet zlatnikov vdelanih v srebro. Na novcih so oblikovani stari zlati indijanski motivi in sicer glava palice v obliki orlove glave, pinceta, stilizirana človeška figura, uhan z obrazom in jagodami koke in figura poglavarja. Predmeti so dar gen. direktorja banke Rafaela Gama Duijano iz Bogote v Kolumbiji.

Druga zbirka zlatnikov, prav tako pet primerkov, kaže na novcih podobo maske Inza, vladarjevo glavo, človeško figuro, okras za prsi in obesek z likom jaguarja. Predmeti so dar Turbay Ayala, predsednika Kolumbije.

Farörski otoki

Leta 1967 je muzej kupil nekaj izvirnih in značilnih predmetov, ki jih še danes uporabljajo otoški prebivalci. Taka priprava je na primer kopje za lov na kite, lopata z železnim rezilom, edino orodje za obdelovanje polja in izdelek farörskih kovačev, lesena posoda za prenašanje tovorov s trakom na čelu, šah z 29 ovčjimi koščicami, dva para ženskih čevljev iz ovčje

kože, tri otroške igrače, narejene iz lesa in iz kosti govejih vretenc, kos tkanine, tkane na domačih statvah.

Vse predmete je zbrala Pavla Štrukelj, ko je potovala po teh otokih leta 1962 (glej razpravo o otoškem poljedelskem orodju).¹⁸ Leta 1971 pa je prinesla z Norveške še laponske čevlje iz jelenove kože.

Etnološka zbirka romskih skupin v Sloveniji

Leta 1965 je muzej kupil prvo violino romske bande (godbe) pri Romih v Prekmurju.

Leta 1974 pa je muzej kupil več predmetov, ki so bili zbrani pri Romih v Prekmurju, na Gorenjskem in na Dolenjskem. Predmeti so: karte za vedeževanje, cimbale, bas, romski brus (potreben je popravila), dve pleteni košari iz vrbovih šib, majhno kovaško nakovalo, trinfus, srpico, kosir, metlo iz češminovih vej, dva šopka umetnih rož in okrasno zvezdo - to so izdelki romskih žensk. Predmete je zbrala Pavla Štrukelj.

- - -

Pregled neevropskih zbirk v muzeju Goričane končujemo z naslednjim. Zbrano gradivo v muzeju Goričane dejansko zajema kulture z vseh celin neevropskega sveta. Obsežne zbirke so razmeroma načrtno zbrane, manjše pa vsebujejo značilnosti posameznih dejavnosti določene etnične skupnosti ali večjih narodov. Tovrstno gradivo je potrebno še dalje popolnjevati.

Muzej Goričane šteje danes več kakor 9.500 predmetov. Natančno število predmetov bomo lahko navedli šele takrat, ko bomo razrešili zgodovinsko gradivo, ki je bilo v muzeju le shranjeno, ni bilo pa urejeno in tudi ne načrtno pregledano. Posebno bo potrebno urediti, kje so še nekateri predmeti, ki so bili dodeljeni Etnografskemu muzeju, vpisani so v naših muzejskih knjigah, shranjeni pa v Narodnem muzeju.

Viri in opombe

- 1) Illyrisches Blatt, 1837: Verzeichniss der für das Landes-Museum eingegangenen Beiträge, Laibach.
- 2) Dežman Karel, 1888: Führer durch das Krainische Landes-Museum Rudolfinum in Laibach, Laibach.
- 3) Štrukelj Pavla, 1974: Etnološka zbirka severnoameriških Indijancev Ojibwa iz 19. stoletja v SEM, SE XXV-XXVI, 1972-73.
- 4) Laibacher Zeitung, 1851, Laibach.
 - a-Štrukelj Pavla, 1967: Afriška zbirka vzhodnosudanskih plemen Bari in Čir v SEM (SE, XX).
- 5) Orel Boris, 1954: O etnografskih zbirkah iz Afrike, Amerike in Azije v Etnografskem muzeju v Ljubljani, Ljubljana, SE VI-VII, 1953-54.
- 6) Štrukelj Pavla, 1977: Pregled etnoloških zbirk iz Afrike, Azije, Amerike, Oceanije in iz drugih dežel ter njihovo preučevanje v Jugoslaviji, Orientalistika št. 1, 1977.
- 7) Uradni akti, 1843; Stanovski arhiv, DAS, Ljubljana.
- 8) Predmeti, ki jih je daroval konzul Laurin muzeju, so del zbirke črnskih plemen ob Zgornjem Nilu. Vpisani so s Knobleharjevimi v prvi knjigi NM-ja.
- 9) Illyrisches Blatt, 1844: Verzeichniss der eingegangenen Museal-Geschenke, Laibach.
- 10) Illyrisches Blatt, 1847: Verzeichniss der im Jahre 1846 dem Museum in Laibach verehrten Geschenke, Laibach.
- 11) Obravnave deželnega zbora kranjskega v Ljubljani, 1895: Letno poročilo od 28. dec. 1894 - 16. febr. 1895 - C. Deželni muzej.
- 12) Obravnave deželnega zbora kranjskega v Ljubljani, 1890: Letno poročilo: VI. Kulturno-historična zbirka.
- 13) Illyrisches Blatt - Priloga, 1836: Verzeichniss der für das Landes-Museum eingegangenen Beiträge.
- 14) Leta 1962 je zbirko še oskrboval Narodni muzej v Ljubljani. Z dopisom NM z dne 19. I. 1963, št. 97/63 pa je to kitajsko zbirko v celoti prevzel Slovenski etnografski muzej.

- 15) Kulturni in naravni spomeniki Slovenije 91: Muzej neevropskih kultur: Kultura in umetnost stare in nove Kitajske, Ljubljana, 1979.
Štrukelj Pavla, 1966: Kitajski dvorni moški kaftan, SE XVIII-XIX, 1965-66.
- 16) Bebler Vera in dr. Aleš, 1964: Ljudska umetnost Indonezije.
- 17) Škerlj Božo, 1954: Čanca v zbirkah ljubljanskega Etnografskega muzeja, SE VI-VII, 1953-54.
- 18) Štrukelj Pavla, 1964: Poljedelsko orodje in priprave na Farörskih otokih, SE XVI-XVII.